

Szovjet-magyar könyvtárügyi szeminárium

1971. július 6-7-én Budapesten, a Közalkalmazottak Szakszervezete székházában zajlott le a szovjet-magyar könyvtárügyi szeminárium első ülészaka, az Országos Széchényi Könyvtár rendezésében.

A szakmai együttműködésnek ez a formája csupán számunkra volt új: a szovjet könyvtárosok lengyel, csehszlovák, bolgár és NDK-beli kollegáikkal már számos, igen eredményesnek bizonyult kétoldali megbeszélésen vettek részt, s a jelenlegi szeminárium e tevékenységsorozat kiterjesztése volt.

A szeminárium keretében a szovjet könyvtárügy három jeles képviselője jött el hazánkba, hogy a magyar könyvtárosokkal megvitasson néhány, napjainkban különösen jelentős problémát. Miután mindhárom vendég jóelőre megküldte előadása szövegét, a rendezőség azok magyar fordítását időben eljuttathatta a meghívott résztvevőknek. Ezzel a szeminárium meglehetősen szűkre szabott - másfél napos - időkeretének gazdaságosabb kihasználását tette lehetővé, hiszen így az előadók bevezetőjükben csupán kiemeltek néhány gondolatot a mindenki számára ismert előadással kapcsolatban.

A szeminárium első napirendi pontjaként O.Sz. CSUBARJAN, az Állami Lenin Könyvtár igazgatója "A szovjet könyvtártudomány fejlődésének eredményei és problémái" c. referátuma szerepelt. Az előadó két, egymással szoros összefüggésben lévő problémakört tekintett át: egyrészt a szovjet és általánosabban a szocialista könyvtártudomány kialakulásának, a lenini eszmék és irások hatásának kérdését, másrészt a jelenleg dinamikus korszakát élő szovjet könyvtártudomány legfontosabb eredményeit és problémáit.

A szovjet könyvtárügy jelenleg legfontosabb kutatási területei a következők: a könyvtárak szociális, gazdasági és kulturális szerepe a kommunista társadalom széleskörű építésének időszakában; a könyv és az olvasás a szovjet társadalom életében; a könyvtári munka mint nevelési folyamat; a könyvtár és a tájékoztatás kapcsolata; a lakosság könyvtári ellátásának egységes rendszere.

Bevezetőjében CSUBARJAN elvtárs két alaproblémára hívta fel a figyelmet: a könyvtártudományt befolyásoló társadalmi jelenségek és változások mély, alapos és sokoldalú elemzésének szükségességére, illetve a könyvtártudománynak más tudományokkal (szociológia, lélektan, matematika stb.) való újszerű együttműködésére, szimbiózisára. Utalt a szocialista és a polgári könyvtártudomány közti jelentős különbségekre, továbbá a közelmúlt és közeljövő néhány jelentős szovjet olvasásszociológiai vizsgálatára.

Az előadást követő élénk vitában CSÜRY István és SZÉKELY Sándor többek között a könyvtártudomány önálló diszciplinavoltával kapcsolatos problémákra tért ki. Többen - így KAMARÁS István és POLÓNYI Péter - örömmel üdvözölték a Szovjetunióban is egyre nagyobb tért hódító olvasásszociológiai vizsgálatokat, általában a könyvtártudomány szociológiai aspektusának megerősödését. SZEPESVÁRY Tamás a könyvtárügy és a tájékoztatás viszonyával kapcsolatban tett fel néhány kérdést. PAPP István az összehasonlító könyvtártudomány lehetőségeire hívta fel a résztvevők figyelmét. A vita során számos kérdés merült fel, melyekre az előadó a vitát lezárva igyekezett válaszolni.

A szeminárium második napirendi pontjaként N.N. SZOLOVJEVA, az Állami Lenin Könyvtár Ajánló Bibliográfiai Osztályának vezetője tartott előadást "A könyvpropaganda jelenlegi kérdései" címmel. Ennek keretében az előadó az olvasás-, könyv- és könyvtárpropaganda rendkívül tág területéről emelt ki néhány fontosabb kérdést. Ilyen volt mindenekelőtt az ajánló bibliográfia témaköre, melyet a szovjet könyvtárosok a könyvpropaganda legelterjedtebb és egyik leghatékonyabb eszközeként alkalmaznak, továbbá e propagandaeszközöknek más - részben könyvpropaganda céljára is igénybe vett - tömegkommunikációs eszközökkel való kapcsolata, a tudománynépszerűsítő irodalom problémái és az igen erőteljesen hangsúlyozott hatékonysági kérdés.

SZOLOVJEVA elvtársnő előadását illusztrálta a Könyvtártudományi és Módszertani Központ Irodalompropaganda Osztálya által a szeminárium helyén rendezett, a könyv- és könyvtárpropaganda magyarországi eszközeit vázlatosan bemutató, színvonalas kiállítás.

Az előadás vitája során SZŐKE Tiborné részletes képet nyújtott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ajánló bibliográfiai tevékenységéről. A további hozzászólók - PELEJTEI Tibor, BÉKÉS György és MIKÓ Zoltán - elsősorban az előadás kiegészítésére törekedtek, amikor az olvasás-, könyv- és könyvtárpropaganda további, igen fontos eszközeire és módszereire utaltak. Igen érdekes volt VARGHA Balázs hozzászólása, melyben a könyvpropagandának a gyermekkönyvtárakban való alkalmazási lehetőségeire hívta fel a figyelmet.

A szeminárium második napján, utolsó napirendi pontként került sor O.D. GOLUBJEVÁ-nak, a leningrádi Állami Szaltükov-Scsedrin Könyvtár igazgatóhelyettesének előadására, aki "Szakember - könyvtáros - bibliográfus" címmel egy, a közelmúltban lefolytatott f e l m é r é s r ől tájékoztatta a magyar könyvtárosokat. A felmérés a szakemberek olvasási, könyvtárhasználati, tájékozási szokásait kívánta vizsgálni. Az előadó ismertette a felmérést kiváltó okokat, az alkalmazott módszereket és az első eredményeket. A felmérés hatalmas volume - 35 ezer olvasóra, 400 intézményre terjedt ki, 200-nál több könyvtáros vett benne részt és csaknem öt évig tartott - ellenére az alkalmazott, gondosan egységesített módszerek biztosították a nyert vizsgálati adatok összegezhetőségét és összevethetőségét. A felmérés tapasztalatait elsősorban a szakemberek könyvtári ellátásának megjavítására kívánják felhasználni. (Magát a felmérésről beszámoló kiadványt alább külön ismertetjük - a szerk.)

A szeminárium magyar résztvevői közül többen beszámoltak a hasonló, bár lényegében kisebb terjedelmű és kevésbé komplex hazai vizsgálatokról: SZEPESI Zoltánné az orvosok, GÁL Andorné a mezőgazdasági kutatók, KAMARÁS István a vidéken élő értelmiség körében végzett felmérésekkel kapcsolatban emelt ki számos hasonló, ill. eltérő eredményt, következtetést. A fenti hozzászólók, továbbá DERSI Gyuláné a hazai tapasztalatok alapján vitatták az előadó azon megállapítását, hogy a szakemberek a szakirodalmi tájékozódás során - néhány szakterület kivételével - lényegesen nagyobb mértékben veszik igénybe a könyveket, mint a folyóiratokat. Mint GOLUBJEVA válaszából kiderült, ez az eltérés feltehetően annak tulajdonítható, hogy a szovjet felmérés nem szorítkozott a kutató szintű szakemberekre, hanem kiterjedt a gyakorló, sok esetben technikai képzettségű dolgozókra is, szemben a hasonló magyar vizsgálatokkal. Több hozzászóló hívta fel a figyelmet a szakemberek, értelmiségiek könyvtárhasználati ismereteiben található hiányosságokra, melyek Magyarországon és a Szovjetunióban egyaránt problémát jelentenek. Mindkét ország könyvtárügyének vezetői arra törekednek, hogy ezeket a hiányosságokat minél hatékonyabban ki lehessen küszöbölni.

-.-.-

A szeminárium zárszavában JÓBORU Magda, az OSzK főigazgatója megállapította, hogy a szakmai kapcsolatoknak ez a formája eredményesnek bizonyult, a résztvevők nagy száma és bátor aktivitása igazolta a hasonló összejövetelek, eszmecserék létjogosultságát. Érdemes volna a jövőben kisebb részletkérdések megvitatására hasonló fórumokat teremteni, hiszen a szeminárium is igazolta, hogy milyen sok közös probléma, gond és feladat jelentkezik a két ország könyvtárügyében.

A szovjet-magyar könyvtárügyi szeminárium előadásai és jegyzőkönyve alapján a Könyvtártudományi és Módszertani Központ gondozásában kiadvány készül.

A szemináriumot követően a szovjet vendégek számos más alkalommal is találkoztak a magyar könyvtárosokkal. Az OSzK-ban tett látogatásuk eredményeként e g y ü t t m ű k ö d é s i m e g á l l a p o d á s j ö t t l é t r e a k é t n e m z e t i k ö n y v t á r k ö z ö t t . A z e n n e k a l a p j á n k é s z ű l t e g y ű t t m ű k ö d é s i m u n k a t e r v a k ö v e t k e z ő t e r ű l e t e k r e t e r j e d k i ; k ö z ö s m u n k á k s z e r v e z é s e a k ö z ö s p r o b l é m á k m e g o l d á s á r a ; k ö z ö s k i a d v á n y o k k é s z i t é s e ; s z a k e m b e r e k r e n d s z e r e s c s e r é j e ; c i k k e k c s e r é j e ; a k u t a t á s o k é s a t u d o m á n y o s - m ó d s z e r t a n i m u n k á k é v i t e r v é n e k c s e r é j e ; a k é t k ö n y v t á r r a v o n a t k o z ó j o g s z a b á l y o k é s b e l s ő s z a b á l y z a t o k c s e r é j e .

Dunántúli kirándulásuk során a szovjet delegáció tagjai megtekintették a Veszprém Megyei Könyvtárat és a Fonyódi Járási Könyvtárat. Szombathelyen az ott ülésező könyvtáros vándorgyűlésen O.Sz. CSUBARJAN beszámolt a szovjet-magyar könyvtárügyi szeminárium eredményeiről, s átadta a szovjet könyvtárosok üdvözlését magyar kollégáiknak. Ezután a vendégek megtekintették a szombathelyi Megyei Könyvtárat, és elismeréssel állapították meg, hogy annak új épülete az európai könyvtárépítészeti élvonalába tartozik.

A szovjet könyvtárosküldöttség találkozott GONDA Györggyel, a Vas megyei Tanács VB elnökével; akivel a könyvtár, mint művelődési, kulturális és politikai intézmény fontosságáról, továbbá a megyei könyvtárhálózat fejlesztéséről beszélgettek. A delegációt fogadta GARAMVÖLGYI József művelődésügyi miniszterhelyettes is, akivel csaknem egyórás eszmecsere folytattak a két ország könyvtárügyét közösen érdeklő problémákról.

SÁRDY Péter

Szovjet felmérés a szakemberek információforrásairól

Szpecialiszt - biblioteka - bibliografija. Opüt iszsztledovanija profeszszional'nuh potrebnosztelj v informacii. Moszkva, Kniga, 1971. 446 p.

Az elmúlt évtizedben a szovjet szociológiai kutatások lendületes fejlődésnek indultak mind az elméleti alapvetések (lásd Kon, Drobnickij stb. magyarul is megjelent műveit), mind a konkrét felmérések irányában. Utóbbiak közül különösen a szovjet olvasókról készített, 1968-ban könyvalakban is összegezett vállalkozás számíthat szakmai érdeklődésünkre (ismertetését lásd: Könyvtári Figyelő, 1968. 427-454.p.). Jelen mű, melynek bibliográfiája bő tájékozódást biztosít a hasonló munkálatokról, komplex és széleskörű mivoltát tekintve ennek szándékát követi, speciálisabb vizsgálati körben.

Az OSZSZSZK Művelődésügyi Minisztériuma kezdeményezésére a leningrádi Állami Nyilvános Szaltikov-Scsedrin Könyvtár (ÁNyK) égisze alatt 1965-ben speciális témabizottság szerveződött "Könyvtár és tudományos tájékoztatás" néven. A nagyszámú külső munkatársat összefogó bizottság ugyanilyen címen módszertani